

Милан Туцовић,

СЛИКАР,

Када сам уклонио сва општа места нашег заната која довлаче магичност на платна, остало ми је да насликам нешто што на први поглед у себи нема ништа магично, а да ипак остане магичан утисак, да се успоставе неки магични односи. На крају дођете до тога да то магично долази на неки чудесан начин управо из те личне исповести. Ако имате неки свој магични састојак или бар дубок поглед на свет, живот – онда се све то утисне и на ваше слике. Сада радим циклус слика – објеката Дама и једнорог за који се надам да ће бити завршен за изложбу коју ћу у Галерији РТС-а имати 3. децембра, и настојим да сазнам колико је могуће данас, у овом времену, насликати тај мит – направити нешто крајње бајковито.

ДАМА И ЈЕДНОРОГ

Сусрела сам их све троје. У атељеу породичне куће на Душановцу, сликар, дама и једнорог заокружују свој бајковити свет у сандуку: слика објеката. Видећете их ускоро. А како магично на неки начин долази из личне исповести, она управо следи – о сликарству и животу, јер то и јесте паралелни свет Милана Туцовића. А унутар тог света је тако ретка, тако посебна и тако истинита – магија.

❏ Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи одвијају се на различите начине. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав јесте? То наравно могу бити људи, догађаји, процеси, боје, избори, мириси, тренуци...

– Све што сте набројали и још много тога. Шта се догађа чином рођења, шта је то што нас понекад усмери, то заиста не знам. У животу се нижу догађаји који су плод или нашег избора или неких наметнутих тренутака, а онда долазе и случајности – и све нас то на крају обликује. Верујем да смо увек слободни у избору, али да сваки наш избор ограничава или условљава у неком малом проценту следеће изборе. Вероватно се живот заврши онда када немамо више никаквог избора. Шта је на том путу одређујуће? Кажем, пуно тога. Слика из детињства и један рани, потресни утисак о пролазности. Готово паничан покушај да се нешто забележи, сачува. После су кренула пријатељства, књиге, филмови – који су ме додатно обликовали.

❏ Прилаз слици је апстрактан, као што је то и прилаз музици. Човек никад не може да преприча неку слику, већ само осећај који је имао пред њом. Та емоција врло често садржи зрно оне исте емоције коју је сликар имао у себи у тренутку кад је додирнуо платно. Која је то емоција код Вас, и како уопште настају Ваше слике. Јесу ли оне став или нешто друго? Како изгледа тај ход кроз тамни вилајет, о коме сте једном приликом говорили?

– Сlike, скулптуре, да не кажем ту тежу реч – уметност, негде морају да буду изједначене са животом. Чини ми се да већ одавно сликам као што дишем. Често говорим, помало и у шали, да ме музе не посећују, нити их очекујем. Једноставно живим, а то што сликам је својеврсно директно сведочење мог унутрашњег живота. Моје слике настају неким унутарњим следом који је у мени искуством, емоцијом, живљењем – већ задат. Нема изненадних догађаја, изненадних слика... Онако како живим, како се мој унутарњи свет развија, тако настају и моје слике, као некаква факта, чињенице видљиве и за друге људе. Више не знам шта је то инспирација. Сликам. Некада иде боље, некада лошије. Остаје сведочанство мог унутарњег света на платну.

Када већ уђем у реализацију слике, онда то заиста личи на ход кроз тамни вилајет. Данас је уметник слободан, мада се бојим да је то због тога што никоме више није ни потребан. У тој својој слободи он више нема никакве репере. Више не зна да ли је то што слика добро, или није. Раније су постојали различити оквири, попут идеологија или црквене догме, који прописују како се слика Богородица, Исус или Лењин. Неке ствари су се једноставно знале, постојали су опипљиви гранични стубови између којих се уметник кретао. Данас смо остављени сами себи. Могу да узмем оловку, уље, пастел, могу да направим милион различитих композиција, да изађем ван платна, могу да га просечем, запалим... То никог изван овог атељеа савршено не занима. Међутим, у тој врсти слобода човек се непријатно осећа. Све је релативизовано. Све је изгубило центар. Архимед каже: *Дајте ми тачку ослонаца и подићи ћу свет*. Ми више немамо ослонац. Остајемо на неким лич-

ним параметрима, прилично несигурним – и радимо. Онда ми се догоди да сликам читав дан, останем до дубоко у ноћ, као да нешто копам напамет, или купим а не знам шта, нити одакле.. А онда дође јутро новог дана, па поново погледам слику и видим да је све било заблуда или откријем да сам нешто посебно изнео из вилајета и сачувао.

Када направите нешто добро, људи то једноставно препознају. И то је можда једини прави критеријум. Све остало је тегаба овог времена или оно што је донела слобода. Ми више нисмо део неког већег друштвеног покрета који нас на неки начин усмерава, нуди олакшање, говори шта је то што друштву треба. Данас нико не зна шта треба овом друштву када је о уметности реч. Да ли му уопште ишта треба? Иако живим од сликарства, излажем и знам да постоје људи који воле моје слике, често сам у сумњи да ли то иком данас треба, у свету који жури, улази у метро, излази из метроа, који долази касно кући поломљен од рада, питам се ко још има снаге да гледа слике? А опет све живи, и свет и сликарство... То су те неке дилеме које трају паралелно са чином настајања слика. И та слобода, ма колико се уметници током историје борили за њу, ја се увек на крају сетим Жидове реченице: *Уметност се рађа из принуде, а умире од слободе*. Јако је тешко у тој слободи стварати. Савремена уметност често нуди и потпуно аутистичне ствари.

❏ Чини се да је веома храбро у времену пост и изама поставити и оставити човека у средишту слике.

– Толико твроглаво и упорно код мене човек остаје у средишту слике да се већ питам да ли је то из неке моје личне наивности или дубље спознаје. Мени је то нешто испод чега се не сме ићи. Припадамо јудеохришћанској цивилизацији где је човек круна божијих стварања. Створени смо по лику и облику Господњем, бар како пише у Старом завету. За мене је човек мера свих ствари. Јер, када се сагледа разградња уметности, агресивни покушаји потирања самог сликарства, прво на шта се ударило је људско лице. Мени је зато јако битно да је оно нетрансформисано, да је управо такво како изгледа, да су то често лица људи са којим делим судбину и живот на земљи.

❏ Исто тако храбро ликови са Ваших слика посматрача гледају право у очи. Негде у том погледу се и догађа препознавање, и то у времену које је у том тренутку замрзнуто, у ствари вечно – свевреме. Ти погледи су попут капија светова...

– Тај поступак се код мене наслана на традицију иконе у православној свету, где вас свети увек гледају у очи, а где су те очи заиста пролаз између светова. Ако размишљамо о материјалном носиоцу слике: платну, боји, свему ономе што се догодило у физичком смислу на тој површини – ту уметности нема. Она настаје у оном међупростору између посматрача који гледа то што га провоцира – слику. Уметност мора да је у директном контакту са животом. Платно није живот. Само тај тренутак у коме платно краде живот оног дугог, док му он дозвољава да битише, у том кратком тренутку сусрета – настаје уметност. Сlike не постоје када их нико не гледа. Зато на мојим сликама постоје ти погледи, очи. Очи вас најбоље ухвате, призову... Људи на мојим сликама вас гледају, у тренутку вам помало краду живот, али вам за узврат, надам се, нешто и дају.

❏ Уметност је елитистичка ствар оних који имају дар да се запитају и оних који стану пред дело. Она остаје после нас и обележава време, рекли сте. Какав запис ће о времену свог настајања сачувати Ваше слике?

– Биће то једно потпуно лично сведочење о баш том, конкретном Милану Туцовићу, који је живео на смени векова остављајући на

својим платнима запис о свом интимном, унутарњем свету. Ми више нисмо део идеологија, па да тиме потремо сопствену личност. Моји радови изражавају јединку, која живи једном, на тој земљи, у том тренутку. Наравно, ја се заиста надмам да таквом појединачном исповешћу говорим много и о сопственом времену и људима који у њему живе, са истим или сличним проблемима, надањима, страховима... Кад завршим неку слику, често разговарам о њој са пријатељима, мојом супругом. И онда ти неки други погледи виде колико се заједничких проблема и фрустрација налази на слици, иако ја у тренутку док је сликам не размишљам о томе. Решавајући неки свој проблем, на крају сагледате да је то проблем времена. А онда је некако лакше... Тај поступак од појединачног ка општем иначе је искренији, јер би у обрнутом то био памфлет, без крви у себи.

Уметност не нуди решења. Она само поставља добра или мање добра питања. Ако је неко уметничко дело значајно, оно нас само покрене ка одговору.

❏ Уколико пристанемо на позиционирање Вашег сликарства у магични реализам, шта по Вашем мишљењу даје тај одсјај магичног том реализму?

– Скоро ми је из штампе изашла монографија и онда сам заиста био у прилици да сагледам 20 година свог рада. Видео сам да је моје сликарство било доста магично на почетку, препуно вилинске атмосфере, што је било јако блиско идејама Медијале. Са годинама, да ли је то већ био утицај погубних деведесетих, потребе за неким бегом, сликао сам бродове који лебде, балоне, дирижабле, измаштане градове... И ту негде са бомбардовањем код мене се дешавају видљиве промене и моје сликарство, бар у формалном смислу, иде све више ка неком „реализму“, документу, факту... А можда је то само потреба да што радикалније, суровије, прецизније поставим управо ту магичност. Када сам уклонио сва општа места нашег заната која довлаче магичност на платна, остало ми је да насликам нешто што на први поглед у себи нема ништа магично, а да ипак остане магичан утисак, магична атмосфера, да се успоставе неки магични односи. На крају дођете до тога да то магично долази на неки чудесан начин из те личне исповести. Ако имате неки свој магични састојак или бар дубок поглед на свет, живот – онда се све то утисне и на ваше слике. Сада радим циклус слика – објеката *Дама и једнорог*, за који се надмам да ће бити завршен за изложбу коју ћу у Галерији РТС-а имати 3. децембра. Када сам у музеју Клини у Паризу видео таписерије са том тематиком био сам потпуно очаран, као можда ни са једном сликом до тада. Занимало ме је како је могуће данас, у овом времену, насликати тај мит, направити нешто крајње бајковито. Да ли је то уопште могуће. Сада радим на том циклусу који ће обухватити седам сандука. А како ће то на крају заиста бити, остаје да позовемо ваше читаоце да дођу на изложбу и сами сагледају.

❏ Магичност на Ваша платна доспева и избором неких заборављених, старих предмета које често сликате.

– Постоје различита тумачења времена. Теолози кажу да за Бога постоји само једно бескрајно, вечно – сада. И све се види као сада. Та прустовска идеја сажимања времена присутна је и код Тарковског. Никада нисам доживљавао уметност као неку документаристичку дисциплину која пуко осликава данашње време. Шта то уопште

значи? Време је вечно. Животи људских бића се у бити не мењају малтене од како смо се усправили, ако смо се уопште усправљали. Осећања љубави, смрти, страха у суштини су иста, мењају се само форме. Зато је то неко моје време на сликама које сликам у ствари свевреме, које кадтад у животу додирнемо. Које је својствено свим будућим и прошлим временима.

❏ „Верујем да онде где смо створени, где нас је Бог поставио, да је то једино место где можемо градити рај, ма колико то сурово изгледало“ – рекли сте у једном разговору. Беспрекорно осликан људски лик на Вашим платнима увек је окружен детаљима из природе, врло прецизним

или гомилом „скаламерија“ са неког отпада – да ли су Ваше слике скица тог неког раја, овде и сада – наравно?

– Не, оне само допуњавају тај рај, ако га уопште васпостављамо. Рођен сам у овој земљи, таква је каква јесте. Али, баш ту где сам се родио, то што радим има најпотпунији смисао. Сликајући, дружећи се са људима, ми стварамо атмосферу, није рајска, али се трудимо да буде што боља. То нам је некако и дужност. Бар ја то тако осећам. Постоје ахасверске природе, људе којима је у карми било да оду, ми који останемо, ми морамо да градимо то што имамо – ту где јесмо. Што рече Волтер – *свако нека обрађује свој врт*. Иако је чувени сликар Љуба Поповић проживео живот у Француској, његово сликарство најдубљи смисао има у српском народу, па онда у свим осталим. Сретао сам људе који о уметности не знају готово ништа, а онда негде пронађу календар са мојим сликама, ураме га и држе у својим кућама. Мени је то необично драго. Осетио сам се као да сам постао бар мало налик некаквом Збегу Уроша Предића или *Сеоби Србаља* Паје Јовановића, са тим истим кодом у националном. Мало смо се погубили последњих година, заборавили смо оно што је у нашем националном идентитету лепо, различито – по чему ћемо се препознати.

❏ Живимо у времену у коме су многе вредности девалвиране. Наравно, човек од вајкада покушава да се нагоди са судбином, разрешавајући свој усуд трагањем за смислом. Како се сналазите?

– Тешко, као и други, вероватно. Све што радим је управо то, постављање бескрајних питања о смислу, и осећај да све то што чиним ипак има дубоки смисао. Криза вредности је синтагма коју срећемо у скоро свим временима. Понекад се заиста питам где почиње малициозна старост, са сумњом у било какве вредности које доноси млад свет, а где је то ипак озбиљна констатација о недостатку вредности. На тој клацкалици је веома тешко бити. Ми смо се радикално променили. Само од појаве Интернета свет се тако много променио. Брзе слике, брза музика за исти такав темпо живота. Упркос свему томе ја и даље верујем да је једино лична дубока исповест смислена, све је остало производња: дизајн, маркетинг. Све настаје и нестаје махинацијом. Једино је то потресно сведочење самог себе – оно што остаје. Зато и даље настојим да крајње искрено сведочим то што јесам. То је понекад јако тешко, јер имам осећај да се разодевам пред публиком. И не би ми било баш пријатно да то неко подробно анализира док сам још овде, на земљи. Моје је да запишем да сам трајао, да сам покушавао да разумем свет, да сам имао своје илузије, грешке, сазнања, истине, да то учиним језиком који је препознатљив, који има континуитет – и то је читава моја уметност. ■

Драгана МАРКОВИЋ